

Σέιμους Χίνου: η ποιητική δημιουργία στο απολυταρχικό περιβάλλον της πολιτιστικής βιομηχανίας

Η κυβέρνηση της έμπνευσης

ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΙΚΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ, ΤΟ ΟΜΟΛΟΓΩ, ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΛΙΓΕΣ ΟΙ ΦΟΡΕΣ ΠΟΥ ΑΝΑΡΩΤΙΕΜΑΙ ΜΗΠΩΣ Η ΙΔΙΑ Η ΜΟΡΦΗ ΤΟΥ ΠΟΙΗΜΑΤΟΣ ΕΙΝΑΙ ΠΟΥ ΚΑΤΑΔΙΚΑΖΕΙ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΕ ΕΝΑ ΕΙΔΟΣ ΑΥΤΑΡΕΣΚΗΣ ΑΠΟΜΟΝΩΣΗΣ

Γράφει ο
Τάκης
Θεοδωρόπουλος

Ενα ποίημα, πριν σου πει αυτό που έχει να σου πει, μοιάζει να προσπαθεί να σε πείσει πως πριν από όλα είναι ποίημα, πως διαθέτει αυτή τη μορφολογική επάρκεια η οποία και νομιμοποιεί εκ των προτέρων την ύπαρξή του. Όλα τα υπόλοιπα ακολουθούν, αλλά ακόμη κι αν δεν ακολουθήσει τίποτε, μικρό το κακό από τη στιγμή που το «ποίημα» έχει εκπληρώσει το βασικό του έρεισμα που είναι η ίδια η ποιητική του κατασκευή.

Μήπως ο γέρο Πλάτων είχε δίκιο όταν εξόριζε τους ποιητές από την Πολιτεία του; Μήπως οι ίδιοι οι ποιητές έχουν συμβιβαστεί με την ιδέα πως οφείλουν – το οφείλουν απέναντι στον εαυτό τους – να ζουν εξόριστοι από την πολιτεία του κόσμου για να διατηρήσουν το κληρονομικό δικαίωμα της δημιουργίας το οποίο αυτός ο κόσμος τους το αμφισβητεί; Τι είναι αυτό που σου δίνει την εντύπωση πως το ποίημα αναλώνεται όλο και περισσότερο σε έναν διαγωνισμό δεξιότητάς με τον ίδιο του τον εαυτό, με κάτι σαν λεκτικό σιμπεριόλ που πρέπει πάση θυσία να κρατήσει λίγο περισσότερο από το προηγούμενο;

Όμως το επαναλαμβάνω. Είμαι ελλειμματικός αναγνώστης της ποίησης και δεν αποκλείεται να πέφτω τραγικά έξω – μικρό το κακό για την ποίηση, μεγάλο για μένα, θα πείτε. Κι ίσως ήταν αυτός ο λόγος που από την πρώτη στιγμή που έπεσαν στα χέρια μου τα δοκίμια του Seamus Heaney με γαργαλούσαν να τα διαβάσω.

«Εμείς υποκειμέθα στην ισχύ της νομοθεσίας της κατορθωμένης μορφής, ακόμη κι αν αυτή η μορφή έχει πραγματοποιηθεί, δίχως καμία ηθική άσκηση του νου, αλλά από αυτοελεγχόμενες διαδικασίες που ονομάζουμε έμπνευση...».

Πόσο γοητευτικά αναχρονιστική μοιάζει η χρήση της λέξης «έμπνευση» σ' ένα δοκίμιο που φέρει τον τίτλο *Η κυβέρνηση της γλώσσας*; Και πόσο λυτρωτική ακούγεται η σημασία της σε ένα λογοτεχνικό περιβάλλον όλο και πιο αφοσιωμένο στη λειτουργική εξαγορά της αποτελεσματικότητάς του; Ποιος πεζογράφος θα τολμούσε να μιλήσει σήμερα για «έμπνευση» χωρίς να διατρέξει τον κίνδυνο να τον θεωρήσουν κάτι σαν το ψώνιο που ποζάρει στην πασαρέ-

Η αποτελεσματικότητα της ποίησης, λέει ο Ιρλανδός νομπελίστας Σέιμους Χίνου, μπορεί να είναι απεριόριστη: σαν να γράφεις στην άμμο τη γραφή εκείνη με την οποία κατηγορείς και κατηγορούμενοι μένουν άναυδοι, κατάπληκτοι και όμως ανανεωμένοι

λα μιας πολύ σοβαρής εμπορικής έκθεσης;

Τη δύναμή τους τα δοκίμια αυτά την αντλούν από τη σοβαρότητα και την ειλικρίνεια με την οποία ο συγγραφέας τους προσεγγίζει τη «μαγική» αυτή υπαρξιακή προοπτική, τη λεγόμενη έμπνευση, η οποία και θεωρεί πως μέσα από την ποίηση απελευθερώνει τη δημιουργία από τις σύγχρονες δουλείες της.

Από τι ήταν φτιαγμένη η «ποιητική έμπνευση» του Οσίπ Μάντελστάμ όταν έγραφε το *Ο βουνίστιος του Κρεμλίνου* με το «καταρδιδίσιο μουστάκι που κρυφολά και τα δάκτυλα γλιστερά σαν σκουλήκια» – όποιος δεν είδε τον Στάλιν καιρός είναι να τον δει. Αυτό το ποίημα ήταν η αιτία της πρώτης σύλληψής του που είχε για αφορμή τον καυγά του με έναν συγγραφέα που συγκatoικούσε μαζί του

για να τον κατασκοπεύει. Τι ήταν αυτό που όπλισε τον «Δαβίδ που ορθώθηκε κόντρα στον Γολιάθ με οκτώ πέτρινα δίστιχα στη σφενδόνη του»; – για να χρησιμοποιήσω τη διατύπωση του ίδιου του Heaney. Δεν ήταν αντικομμουνιστής, κάθε άλλο μάλιστα. Δεν ήταν καν κάποιο ρομαντικό πληγωμένο «εγώ» που αναζητούσε παρηγοριά στις αισθητικές του απολαύσεις. Κι όμως την πίστη του στην ποιητική του έμπνευση την πλήρωσε με την

κράτεια της οποιασδήποτε τυραννίας αν δεν καταφέρει να βρει τον τόνο, το ύψος που θα μπορέσει να μεταφράσει τη σημασία της. Η αξία του ποιήματος δεν βρίσκεται τόσο στην εκφραστική έκρηξη όσο στον τόνο που βρήκε η ποιητική έμπνευση για να γίνει μεταφράσιμη.

Η *Κυβέρνηση της γλώσσας* είναι μια συλλογή από δεκατρία δοκίμια που ανιχνεύουν τους δρόμους αυτής της έμπνευσης. Σε άλλα απ' αυτά ο συγγραφέας συνομιλεί με ποιητές, όπως τον Χέρμπερτ, τη Σίλβια Πλαθ ή τον Όντεν. Σε άλλα χαράζει τους δρόμους της ποιητικής έμπνευσης συνομιλώντας με φαινόμενα του καιρού του, όπως την αποκάλυψη ενός ολόκληρου κόσμου μέσα από τη μετάφραση των ποιητών των ανατολικών χωρών.

Seamus Heaney
Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΜΤΦ. ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ ΜΟΡΑΪΤΗΣ
ΕΚΔ. ΠΑΤΑΚΗ

ΜΙΑ ΑΧΡΗΣΤΗ ΤΕΧΝΗ ΜΕ ΑΠΕΡΙΟΡΙΣΤΗ ΔΥΝΑΜΗ

Γιατί η ποιητική έμπνευση έχει τόσο μεγάλη αξία ώστε να αξίζει κανείς να λογαριασθεί της; Από τι μπορεί να σώσει την ψυχή η ποιητική της έμπνευση; Με ποιον τρόπο λυτρώνει την ύπαρξη; Και πάλι ο λόγος στον Χίνου:

«Εδώ βρίσκεται το παράδοξο της ποίησης και των δημιουργικών τεχνών εν γένει. Αντιμέτωπος με την κτηνωδία και τους σφαγιασμούς της Ιστορίας, είναι πρακτικά άχρηστος. Κι όμως, επαληθεύουν τη μοναδικότητά μας, σκαβούν και εξορύσσουν το μετάλλευμα του εγώ που κείται στη βάση κάθε εξατομικεύσης. Κατά μία έννοια, η αποτελεσματικότητα της ποίησης είναι μηδαμινή. Ποτέ ένα ποίημα δεν σταμάτησε ένα τανκ. Κατά μία άλλη, είναι απεριόριστη, σαν να γράφεις στην άμμο τη γραφή εκείνη με την οποία κατηγορείς και κατηγορούμενοι μένουν άναυδοι, κατάπληκτοι και όμως ανανεωμένοι». Όλα μαζί εν τέλει, τα δοκίμια του νομπελίστα Ιρλανδού θίγουν ένα από τα πιο κείρια πνευματικά ζητήματα του καιρού μας: αν και κατά πόσον η ποιητική δημιουργία, κάθε δημιουργική τέχνη, μπορεί να ξαναβρεί την «έμπνευσή της», μέσα στο απολυταρχικό περιβάλλον της πολιτιστικής βιομηχανίας.